

УДК 321.02: 316.754

Резанова Н. О.¹ Фейзуллаєва Е. К.²

¹канд. філос. наук, доц. ЗНТУ

²студ. гр.ФЕУ-418

ОСОБЛИВОСТІ ЛЕГІТИМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНИХ ДЕМОКРАТИЧНИХ СУСПІЛЬСТВАХ

Проблема легітимності влади має дуже давню традицію в європейській політичній науці, хоча понятійний апарат досліджень склався в основному в останнє сторіччя. У класичній філософії Стародавньої Греції дана проблема звучала в контексті пошуку нормативних засад політики, в прагненні подолання суперечності між силою і насильством, законом, правом і мораллю, в прагненні до досягнення істини, справедливості, гармонійного єдності суспільства, у створенні концепцій ідеальної держави і ідеального правління. Витоки проблеми можна виокремити вже в філософії Платона і перш за все в його нормативної теорії політики, в концепції виховання громадянина. Вона знаходить собі місце і в філософії Аристотеля в його вченні про державу. У наступні століття проблема легітимності влади постійно була присутня в європейській політичній думці. В період середньовіччя в Західній Європі вона знаходила свій вияв у протиборстві світської і церковної влади. Теологічні витоки легітимності влади були обгрунтовані в працях Ф. Аквінського. У період Нового часу і становлення світської політичної науки до неї зверталися такі видатні мислителі як Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, Дж. Локк, які розкрили соціально-правові основи і джерела легітимності влади. На рубежі XVIII - XIX століть, коли в Європі обговорювалося питання про відновлення монархії Бурбонів і визнання незаконною влади імператора Наполеона, вона придбала практично-політичне значення. В середині XIX століття проблема легітимності як легальності влади стала однією з головних в юридичній науці, особливо німецької, і була пов'язана насамперед зі створенням теорії правової держави.

Доповнюючи і коректуючи електоральний процес, ці якості «нової епохи легітимності» істотно піднімають роль інститутів незалежного контролю влади. «Нова епоха легітимності» вимагає прийняти до уваги оновлені очікування громадян і появу нових демократичних інститутів. Крім того, істотні зміни у відносинах між суспільством і політикою вносить

розвиток ринку, який в неоліберальній перспективі почав розглядатися як нова основа колективного благополуччя - на протигагу державному адмініструванню, репутація котрого слабшає.

Поняття «легітимність» означає визнання спільнотою незаперечного підстави у посадових лип (правителів) на здійснення владних функцій. Вона протиставляється незаконному захопленню влади, її узурпації. Легітимність має на увазі довіру до органів влади і підтримку правителів з боку більшості членів спільноти, адже в будь-якому суспільстві завжди є люди, які знаходяться в опозиції до правителів. Основним в понятті «легітимність» є характер ставлення до влади з боку підвладного їй населення. Якщо населення приймає і позитивно оцінює влада, визнає її право управляти, і згоден підпорядковується їй, то така влада - легітимна. Якщо ж це не так, і народ влада не «любить» і влада не довіряє, хоча і підкоряється їй до пори до часу в рамках інстинкту самозбереження (перш за все через страх масових репресій), то така влада постає як нелегітимна. Тому питання про легітимність державної влади вимагає знання змісту і джерел не тільки трьох класичних типів легітимності - традиційної, харизматичної і раціонально-правової (демократичної) - але і таких її типів, як ідеологічна, технократична і ін. Потрібно також відповісти на питання про те, як співвідносяться між собою легітимність влади та її ефективність (результативність).

Легітимність влади тісно пов'язана з її ефективністю. Влада, що має законні підстави на панування в суспільстві, в результаті своєї неефективної політики може втратити довіру громадян і стати нелегітимною. І навпаки, влада, яка не має законних підстав, в результаті ефективної політики може знайти довіру народу і стати легітимною. Процес визнання легітимності влади називається легітимізацією, а втрата нею легітимності - делегітимізацією.

Будь-яка політична влада, навіть сама реакційна, прагне виглядати в очах свого народу і в очах світової спільноти як ефективна і легітимна. Тому процес легітимізації влади є предметом особливої турботи правлячої еліти. Один з найпоширеніших прийомів - замовчування негативних результатів своєї політики і всіляке «випинання» реальних і уявних успіхів. Нерідко перешкодою в такій підміні негативних факторів на позитивні стають незалежні засоби масової інформації. Нелегітимна і неефективна влада боїться вступати в діалог з суспільством і зі своїми опонентами, щоб остаточно не проявити свою неспроможність. Тому вона всіма способами прагне обмежити діяльність незалежних засобів масової інформації або поставити їх мод свій контроль.

Нові форми легітимності компенсують суттєві недоліки мажоритарною демократії, у фокусі якої традиційно були вибори. По-перше, вони встановлюють постійні форми участі громадян в демократичному процесі. Це

забезпечується контролем над владою і наглядом за нею, що помітно відрізняє нову форму від звичної виборчої демократії, де залучення в політичне життя прирівнюється до періодичної участі в електоральних діях. По-друге, їй притаманне певне дистанціювання від виборної влади, що виявляється у формі активної недовіри їй. А підсумком є пред'явлення більш ширшого переліку вимог до владних інститутів, що «оздоровлює» демократію. Тепер виборець вже не просто асоціює себе з кандидатом, чия передвиборча програма здалася йому найбільш цікавою, а й після приходу кандидата до влади продовжує «стежити» за ним, формуючи свою думку на основі практичної діяльності політика або партії та жорстко реагуючи на відхилення від політичного курсу, декларованого під час виборів.